

*מסכת עבודה זרה דף ט'

ממתי פשטה מלכות הרשעה, הגמרא הביאה, שלפני פטירתו של רבי ישמעאל ברבי יוסי אמר בשם אביו, שמאה ושמונים שנה קודם חורבן הבית פשטה מלכות רומי הרשעה על ישראל. כעת שואלת הגמרא, והאם לא פשטה כבר קודם, והרי שנה רבי יוסי ברבי, לאחר שבנה כורש את בית המקדש השני, שלטה מלכות פרס שלשים וארבע שנה. לאחר מכן כבשו היוונים, ושלטו על ישראל מאה ושמונים שנה, עד שנת מאתיים וארבע עשרה שנים מבנין הבית. לאחר מכן תפשו מלכות חשמונאי את המלכות מהיוונים, ומלכו מאה ושלש שנים, עד שנת שלש מאות ושבע עשרה שנה. לאחר מכן שלטה מלכות בית הורדוס, מאה ושלש שנים, עד שנת ארבע מאות ועשרים שנה מבנין הבית השני, מכאן ואילך חרב הבית ובטלה מלכותו. הרי שמלכות החשמונאים שכבשו מהיוונים היה בשנת מאתיים וארבע עשרה, והגמרא הביאה קודם שהיה זה עם מלכות רומי, הרי שמלכות רומי פשטה על ישראל מאתיים ושש שנים קודם החורבן? עונה הגמרא, כיון ומלכות רומי הייתה נאמנה להסכם עם ישראל עשרים ושנים שנה ולא השתעבדו בהם, לכן חישבו שרק ממאה ושמונים שנה שנים פשטה מלכות הרשעה על ישראל, שעד אז היו בשותפות.

אופן החשבון לטועה בשנים אמר רב פפא, מי שידע כמה מאות שנים יש מהחורבן מאז החורבן אלא שטעה ואינו יודע בפרט⁴⁴ של השנים כמה יש מחורבן הבית, יכול לשאול סופר שכותב שטרות כמה שנים כותב בשטר, ויוסיף על המספר עשרים וכך יידע מהו המנין של השנים בעשרות ובבודדות. ויצרף את זה למנין המאות של השנים שידע מקודם, וכך יידע כמה שנים יש מחורבן הבית. שהרי לקמן מביאה הגמרא שבגולה אין מונין אלא למלכות יון, וכיון שהתחילה למלוך שלש מאות ושמונים שנה קודם החורבן⁴⁵, אם מוסיפים עשרים שנה משלימים למנין המאות המקבילים לשנת החורבן, והיתר הוא השנים בעשרות ובודדות לחורבן הבית⁴⁶. והסימן שלא לשכוח כמה שנים יוסיף, נלמד מהכתוב: "זֶה לִי עֶשְׂרִים שָׁנָה בְּבִיתִי". ואם הסופר אינו יודע את המנין המדויק שהוא צריך לכתוב בשטרות וזוכר רק כמה מאות שנים יש מתחילת מלכות היוונים, ישאל את מי שבקי במנין של השנים מאז חורבן הבית, ויפחית עשרים שנה ממנין העשרות ובודדות, ויוסיף את היתרה על מאות השנים שזוכר, וזהו המנין מתחילת מלכות

44 ('פרטי כמה הו': אין אדם טועה במאות, אלא טועה בשנה או בשנים, דהיינו 'פרטי', דמאות ואלפים – הו' כללי').

45 אולם אין מונין לתחלת מלכותו שהיו שש שנים מקוטעות שלא מלכו אלא בעילם, ומשש שנים ואילך פשטה מלכותו, ומשם והלאה מונין להן, כפי שאומרת הגמרא לקמן י"ע"א. רש"י.

46 ובאותו האופן יכלה לומר הגמרא שנפחית שמונים שנה, אלא שנקטה הגמרא בדרך קצרה. רש"י.

היוונים. והסימן שלא להחליף מתי להוסיף עשרים ומתי לחסר, 'ספרא בצירא' הסופר יפחות ממנין שנות החורבן, והסימן בזה שהרי סופרים מדקדקים וכותבים בכתיב חסר. 'תנא תוספאה' חכם יוסיף על מנין הסופר עשרים שנה, והסימן בזה שהחכם שונה את תוספתא – כלומר את הברייתות.

שנה תנא דבי אליהו, נגזר על העולם להתקיים ששת אלפי שנה⁴⁷, שני אלפים הראשונים נגזר עליו להיות 'תוהו' – בלא תורה, שני אלפים תורה – בלא ימות המשיח, ושני אלפים ימות המשיח. ובעונותינו רובם של השנים משני אלפים אחרונים עדיין אינם מימות המשיח.

חישוב שני אלפי תורה מזמן ומבררת הגמרא, כיצד יתכן שהיו אלפיים שנים של תורה, והרי קבלת התורה הייתה לפי החשבון בשנת ב' אלפים ותמ"ח לבריאה⁴⁸, כך שנותרו מהאלף השני רק אלף חמש מאות חמישים ושנים שנים לאחר קבלת התורה? אלא אומרת הגמרא, שמתחילים למנות את האלפיים שנה של תורה מאברהם שנאמר בו "וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּחֶרֶן", מכאן שאברהם הכניס לתורה, וידוע לגמרא שאברהם היה באותו זמן בן חמישים ושנים. וכיון שאברהם נולד בשנת 1948 מהבריאה ועוד 52 שנים עד שגייר לתורה, הרי אלפיים שנים שמתחילים בהם שנות התורה. ומאותו זמן עד קבלת התורה שהם תמ"ח שנים, אלו הם תמ"ח השנים שחסרו מאלפיים שנים של תורה⁴⁹.

אופן החישוב למנין השנים מתחילת האלף הרביעי אמר רב פפא, מי שרוצה לדעת כמה שנים עברו מתחילת האלף הרביעי, וידוע כמה מאות שנים עברו ולא יודע בפרטי השנים כלומר העשרות והבודדות, ישאל את הסופר שכותב בשטרות לפי מנין מתחילת מלכות יון, ויוסיף ארבעים ושמונה שזהו ההפרש עד להשלמת מאה במנין השנים שלנו⁵⁰. ולפי התוצאה ידע את פרטי השנים, ויוסיף אותם על המאות שכבר יודע. והסימן לכך הוא הכתוב: "אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר". ואם הסופר טעה ואיננו יודע את פרטי השנים, יפחות ממניינו של הבקי בחשבון שנים מהחורבן,

47 כמנין ימי השבוע, וביים השביעי שבת: ובשבעת אלפים נוח לעולם. רש"י.
48 חשבון השנים הכתובים בספר בראשית עד שנולד נח 1056 שנים, וכשם נולד היה נח בן 502, וכשארפכשד נולד לשם היה נח בן 602 ועוד 56 שנה מתחילת האלף השני, סה"כ 656. ועוד 35 שנה עד לידת שלח, ועוד 30 שנה עד לידת עבר, ועוד 34 שנה עד לידת פלג, ועוד 30 שנה עד לידת רעו, ועוד 32 שנה עד לידת שרוג, ועוד 30 שנה עד לידת נחור, ועוד 29 שנה עד לידת תרח, ועוד 70 שנה עד לידת אברהם, סה"כ 948 שנים מתחילת האלף השני. ומאברהם עד יצחק 100 שנה, סה"כ 1048. ומיצחק עד שנוסף יעקב 60 שנה, ויעקב שירד למצרים היה בן 130 שנה, ועד שיצאו עברו עוד 210, סה"כ עוד 400 שנה הרי שמתחילת האלף השני עד קבלת התורה היה 1448, ונותר מהאלפיים השניים שמהבריאה רק 1552 שנים ולא אלפיים שנה של תורה? רש"י.
49 למעשה שנת ד' אלפים מתחילה כבר קע"ב שנים לאחר החורבן, כך שנחסרו מהאלפיים של תורה קע"ב שנים. שהרי בנוסף על 448 שנים שעד לקבלת התורה נוסף 480 עד לבנין הבית הראשון, עוד 410 שנים עד החורבן, עוד 70 שנה של גלות בבל, ועוד 420 עד לחורבן הבית השני סה"כ 1828. רש"י עפ"י סדר עולם.
50 שהם התחילו למלוך 380 שנה לפני תחילת החורבן, והאלף הרביעי התחיל 172 שנים אחרי החורבן, כך שכשרוצים לדעת מהו ההפרש מתחילת האלף הרביעי בפרטי השנים מוסיפים 48 על מנין השנים שמונה הסופר. רש"י.

וזה פרטי השנים שעליהם מוסיף את מנין מאות השנים. והסימן מי מוסיף ומי גורע זה שהסופר מפחית כשם שמדייק בלשון הכתיבה. והתנא 'תוספאה' שמוסיף בקריאתו, עליו להוסיף על המנין.

אמר רב הונא בנו של רב יהושע, מי שטעה ואינו יודע את מספר השנים למנין סדר שמיטות שמנו מזמן שבית המקדש היה קיים⁵¹, יוסיף שנה אחת על שנות החורבן שהרי החורבן היה בשנה הראשונה אחרי השמיטה, ולא מנו את אותה שנה שהיה זה בט' באב. ולכל מאה שנים ייחשב שני יובלות אלא שיחסיר שנתיים ויוסיפם למנין הבא, שהרי הלכה כרבי יהודה ש'שנת חמשים עולה לכאן ולכאן'⁵², ושנת יובל היא שנת תחלת השמטה הבאה, ונמנית לראש יובל הבא. והנותר מהחשבון יחלק ל7 ופרטי השנים שנשארו הם מנין השנים באותה שמיטה שהוא נמצא⁵³. והסימן שלא יטעו אלא ייחשבו כרבי יהודה, מהכתוב: "כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ".

זמן תחילת קץ הגאולה אמר רבי חנינא, אחר ארבע מאות לחורבן הבית, אם יאמר לך אדם 'קח שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד' אל תקח, שהיא קץ הגאולה, ותקבץ להר הקודש לנחלת אבותיך, ולמה תפסיד הדינר? ובברייתא שנינו, אחר ארבעת אלפים ומאתים ושלשים ואחת שנה לבריאת עולם, אם יאמר לך אדם 'קח לך שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד' אל תקח. ומבארת הגמרא שהיוצא למעשה משני לשונות אלו, שלפי הברייתא מארבע מאות ושלש שנים אחר החורבן הוא זמן קץ הגאולה, ולרבי חנינא מארבע מאות⁵⁴.

ממתי מתחילים למנות שנו מביאה הגמרא שפעם אחת בא לפני בית דין שטר, ונמצא בו שש שנים יותר ממניינם⁵⁵. סברו חכמים שהיו לפני רבי ואמרו ששטר זה הוא 'שטר מאוחר', והמלוה עשה טובה ללווה ומחל שלא יהיה לו שיעבוד על קרקעותיו של הלווה אלא אחרי שש שנים. וממילא לא יוכל המלוה לגבות את הקרקעות שמכר הלווה באותם שש שנים. אמר רב נחמן, השטר אינו מאוחר, שהסופר שכתבו מדקדק בחשבונות הוא. אלא שהוסיף שש שנים על הזמן שמלכו היוונים מאז שכבשו את עילם, שאנו לא מחשבים שנים

51 שכן נפסק שהכל מודים שלפחות נוהגת בזה"ז מדרבנן. רש"י.

52 שלפי חכמים 'שנת יובל היא שנת חמשים', ובחמשים ואחת מתחיל מנין יובל הבא. רש"י.

53 במסכת ערכין הקשו שלרבי יהודה יוצא שהחורבן היה בשנת השמיטה, שהרי עמד 420 שנה, ואם נפחות מארבע מות שנתים לכל מאה, ונוסיפם על העשרים שנה שנותרו, הרי עשרים ושמונה, ונמצא שבשנת השמטה הבית חרב? ומתרת הגמרא, ששש שנים עד שעלה עזרא וקידש, לא מנו שמיטין, ולכן יש להחסיר שש שנים, ואם כן הבית נחרב בשנת 22 ליובל, והיא מוצאי שביעית. רש"י.

54 שלעיל למדנו, שהחורבן היה קע"ב שנה לפני תחילת שנת ארבע אלפים. ולברייתא שאמרה שהקץ מתחיל בשנת ד' אלפים רל"א, יוצא שהיא שנה 403 מהחורבן, ורבי חנינא אמר ארבע מאות. כשאמר רבי חנינא את דבריו, עדיין לא עברו ארבע מאות לחורבן. רש"י.

55 כגון שהיו עומדים בשנת 500 למלכות יון, ובו היה כתוב בשנת 506 שנים לזה פלוני מפלוני. רש"י.

אלו, ואילו הוא כן הוסיפם, ויכול המלוה לגבות מהקרעות שמכר הלוה. וכן שנינו
בברייתא, רבי יוסי אומר, שש שנים מלכו רק בעילם, ורק אחר שש שנים אלו כך
פשטה מלכותן בכל העולם כולו.

